

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

LĒMUMS PAR TIESVEDĪBAS IZBEIGŠANU lietā Nr. 2010-47-01

Rīgā

2011. gada 31. janvārī

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Gunārs Kūtris, tiesneši Kaspars Balodis, Aija Branta, Kristīne Krūma, Vineta Muižniece un Viktors Skudra,

2011. gada 7. janvārī tiesas sēdē, izskatot lietu Nr. 2010-47-01 „Par 2007. gada 14. jūnija likuma „Grozījumi likumā „Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos”” 9. panta daļas, ar kuru likuma „Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos” 10. panta pirmās daļas 1. punkts izteikts citā redakcijā, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. pantam”,

konstatēja:

1. Latvijas Republikas Saeima (turpmāk – Saeima) 1997. gada 30. oktobrī pieņēma likumu „Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos”, kas stājās spēkā 1997. gada 27. novembrī. Minētais likums noteica kārtību, kādā pabeidzama zemes reforma lauku apvidos, līdz tās pabeigšanai sakārtojamas zemes lietošanas tiesības un īpašuma attiecības un izskatāmi strīdi ar zemes reformu saistītajos jautājumos.

1.1. Likuma „Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos” (2005. gada 30. jūnija redakcijā, kas bija spēkā līdz 2007. gada 1. augustam) 10. panta pirmās daļas ievaddaļa un 1. punkts noteica: „Šā likuma 7. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā minēto zemesgrāmatā

ierakstīto zemi, noslēdzot zemes pirkuma līgumus, pārdod Latvijas Hipotēku un zemes banka šādā kārtībā:

1) fiziskajām personām – Latvijas Republikas pastāvīgajiem iedzīvotājiem (ja viņiem ir tiesības uz Latvijas Republikas izdotu nepilsoņa pasi), kuriem zeme piešķirta pastāvīgā lietošanā laikā līdz 1996. gada 1. novembrim dzīvojamo māju celtniecībai un uzturēšanai, dārzkopības vajadzībām un vasarnīcu, garāžu un citu ēku un būvju uzturēšanai, kā arī šajā punktā minētajām fiziskajām personām, kuras ieguvušas attiecīgās zemes lietošanas tiesības šo tiesību pārejas gadījumos, zemi pārdod, noslēdzot zemes pirkuma līgumus un ievērojot šā likuma 8. pantā noteikto samaksas kārtību un likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 29. pantā noteiktos ierobežojumus; [..]”.

Likuma „Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos” 8. pants tajā laikā paredzēja: „Latvijas pilsoņi, kuriem zeme laikā līdz 1996.gada 1.novembrim piešķirta pastāvīgā lietošanā, kā arī Latvijas pilsoņi, kas ieguvuši zemes lietošanas tiesības gadījumos, kad šīs tiesības viņiem pārgājušas no Latvijas pilsoņiem un pastāvīgajiem iedzīvotājiem, kuriem zeme piešķirta pastāvīgā lietošanā laikā līdz 1996.gada 1.novembrim, ir tiesīgi izpirkt zemi saskaņā ar likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 18.pantā minētajiem samaksas noteikumiem un kārtību.”

Savukārt likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 18. pants citastarp noteica, ka samaksu par īpašumā piešķirto zemi nosaka, vadoties pēc zemes kopplatības, zemes lietošanas veidu platības, zemes nogabala atrašanās vietas un novērtējuma. Samaksu par īpašumā piešķirto zemi var samazināt atkarībā no mērķa, kādam zeme tiek nodota, tās lietošanas laika līdz pieprasīšanai īpašumā, pieprasītāja ģimenes stāvokļa un darba stāža lauksaimniecībā un mezsaimniecībā. Kopējais samazinājums nedrīkst pārsniegt 75 procentus no aprēķinātās samaksas summas. Samaksas aprēķināšanas un maksāšanas kārtību nosaka Ministru kabinets.

1.2. Likums „Grozījumi likumā „Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos”” Saeimā tika pieņemts 2007. gada 14. jūnijā un stājās spēkā 2007. gada 1. augustā. Likuma grozījumu rezultātā tā 10. panta pirmās daļas ievaddaļa un 1. punkts izteikts jaunā redakcijā:

„Latvijas Republikas pastāvīgie iedzīvotāji (ja viņiem ir tiesības uz Latvijas Republikas izdotu nepilsoņa pasi), kuriem zeme piešķirta pastāvīgā lietošanā dzīvojamo

māju celtniecībai un uzturēšanai, individuālu augļu dārzu, vasarnīcu, garāžu un citu būvju uzturēšanai vai kuri attiecīgās zemes lietošanas tiesības ieguvuši šo tiesību pārejas gadījumos, kā arī Latvijas Republikas pastāvīgie iedzīvotāji, kas ieguvuši zemes lietošanas tiesības gadījumos, kad šīs tiesības viņiem pārgājušas no Latvijas Republikas pilsoņiem un pastāvīgajiem iedzīvotājiem, kuriem zeme piešķirta pastāvīgā lietošanā laikā līdz 1996. gada 1. novembrim, zemi pērk, noslēdzot zemes pirkuma līgumu ar valsts akciju sabiedrību „Latvijas Hipotēku un zemes banka”, ievērojot likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 29. pantā noteiktos ierobežojumus, šādos gadījumos:

1) ja zeme piešķirta pastāvīgā lietošanā laikā līdz 1996. gada 1. novembrim, – par privatizācijas sertifikātiem vai latiem. Maksāšanas līdzekļus izvēlas zemes pircējs; [..]” (turpmāk – apstrīdētā norma).

2. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) pauž viedokli, ka apstrīdētā norma neatbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. pantam.

Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka līdz 2007. gada 1. augustam pastāvīgajiem iedzīvotājiem, kuriem tika pārdota zeme, kas tiem bija piešķirta pastāvīgā lietošanā līdz 1996. gada 1. novembrim, bija piemērojams likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 18. pants, kas noteica kārtību, kādā viņiem par īpašumā piešķirto zemi jāmaksā, un citastarp iespēju samaksu samazināt. Atsauce uz minēto 18. pantu bijusi ierakstīta likuma „Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos” 8. pantā. Pēc grozījumu izdarīšanas likuma „Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos” 10. panta pirmās daļas 1. punkts esot izteikts citā redakcijā, kas neietver norādi uz tā paša likuma 8. panta piemērošanu. Līdz ar to pastāvīgajiem iedzīvotājiem esot liegtas tiesības pretendēt uz samaksas samazinājumu, kādu paredz likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 18. pants.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka pēc apstrīdētās normas spēkā stāšanās, pastāvot vienādiem apstākļiem – zeme piešķirta pastāvīgā lietošanā līdz 1996. gada 1. novembrim, normatīvais regulējums attiecībā uz samaksu par šīs zemes pirkšanu vai izpirkšanu ir atšķirīgs Latvijas Republikas pilsoņiem (turpmāk – pilsoņi) un Latvijas Republikas pastāvīgajiem iedzīvotājiem (turpmāk – nepilsoņi). Pilsoņiem esot tiesības pretendēt uz

samaksas samazinājumu, bet nepilsoņiem šādu tiesību neesot. Tas radot nevienlīdzīgu attieksmi pret personām, kas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos. Turklāt šādi atšķirīgi attieksmei neesot objektīva un saprātīga pamatojuma, tāpēc apstrīdētā norma neatbilstot Satversmes 91. pantā ietvertajam tiesiskās vienlīdzības principam.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – **Saeima** – nepiekrīt Pieteikuma iesniedzēja argumentiem un lūdz Satversmes tiesu izvērtēt, vai ir lietderīgi turpināt tiesvedību šajā lietā. Tajā pēc būtības tiek apstrīdēts nevis likuma „Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos” 10. panta pirmās daļas 1. punkta saturs, bet gan šā punkta jaunā redakcija, kurā vairs nav atsauces uz tā paša likuma 8. pantu.

Saeima vērs uzmanību uz to, ka likums “Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos” nepilsoņiem deva iespēju zemi nopirkt, nevis privatizēt, proti, tika slēgts pirkuma līgums ar Latvijas Hipotēku un zemes banku. Ar minētā likuma spēkā stāšanos esot iedibinātas divas atšķirīgas kārtības: viena attiecībā uz pilsoņiem – zemes iegūšana īpašumā par samaksu (zemes izpirkšana), slēdzot zemes izpirkuma līgumu, bet otra attiecībā uz nepilsoņiem – zemes iegūšana īpašumā, noslēdzot pirkuma līgumu.

Likuma “Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos” (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2007. gada 1. augustam) 8. pants esot attiecināms gan uz pilsoņiem, gan uz nepilsoņiem. Likuma “Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 18. pants neesot attiecināms uz nepilsoņiem, jo zemes privatizācijā lauku apvidos šī personu grupa vispār nepiedalījās. Šajā pantā norādītās kārtības attiecināšana uz nepilsoņiem nonāktu principiālā pretrunā ar attiecīgā likuma mērķi un objektu. Līdz ar to Saeima secina, ka atsauce uz 18. pantu bija piemērojama tikai darījumiem, kurus veica pilsoņi, jo likums, kurā šis pants bija ietverts, arī attiecās vienīgi uz pilsoņiem. To apliecinot arī uz likuma “Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 18. panta ceturtās daļas pamata izdotie Ministru kabineta 1999. gada 31. augusta noteikumi Nr. 306 “Noteikumi par maksājumiem, izpērkot īpašumā piešķirto zemi lauku apvidos” (spēkā no 1999. gada 4. septembra līdz 2006. gada 22. jūnijam, turpmāk – Noteikumi Nr. 306) un Ministru kabineta 2006. gada 23. maija noteikumi Nr. 418 “Noteikumi par maksājumiem, izpērkot lietošanā piešķirto zemi lauku apvidos” (spēkā no 2006. gada 22. jūnija līdz 2007. gada 1. maijam, turpmāk – Noteikumi Nr. 418),

kas reglamentēja tikai zemes reformas laikā lauku apvidos lietošanā piešķirtās zemes izpiršanas maksas aprēķināšanas kārtību.

Tādējādi nepilsoņiem līdz apstrīdētās normas spēkā stāšanās brīdim neesot bijuši piemērojami no likuma "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" 18. panta izrietošie samaksas noteikumi.

Lai pilnveidotu tiesisko regulējumu zemes reformas pabeigšanai, 2007. gada jūnijā Saeimā esot pieņemti būtiski grozījumi zemes reformu regulējošajos likumos, tostarp likumā "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos". Ar šo grozījumu pieņemšanu esot tuvinātas zemes izpiršanas un pirkšanas procedūras. Savukārt likuma "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos" 10. pantā esot izslēgta atsauce uz 8. pantā noteiktās samaksas kārtības piemērošanu, un arī pats 8. pants izteikts jaunā redakcijā.

Saeima uzsver, ka atšķirīgais regulējums attiecībā uz pilsoņu un nepilsoņu tiesībām uz samaksas par īpašumā iegūto zemi samazinājumu ir novērsts tieši pēc minēto grozījumu pieņemšanas. Pamatojoties uz likuma "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" 18. panta ceturto daļu un Valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas un privatizācijas sertifikātu izmantošanas pabeigšanas likuma 32. panta septīto daļu, 2008. gada 22. septembrī tika izdoti Ministru kabineta noteikumi Nr. 787 "Noteikumi par maksājumiem, izpērkot (pērkot) lauku apvidus zemi" (turpmāk – Noteikumi Nr. 787). Noteikumu Nr. 787 nosacījumi esot attiecināmi arī uz tāda zemes pirkuma līguma noslēgšanas kārtību, kuru slēdz nepilsoņi. Turklāt Noteikumu Nr. 787 6. punktā esot iekļauta arī norma par samaksas apmēra samazinājumu.

Pēc Saeimas ieskata, izskatāmajā lietā jautājums esot nevis par apstrīdētās normas konstitucionalitāti, bet gan par tās piemērošanu. Tādējādi tiesvedība lietā būtu izbeidzama.

4. Pieaicinātā persona – Ministru prezidents – norāda, ka likums „Grozījumi likumā „Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos”” Saeimā 2007. gada 14. jūnijā tika pieņemts tieši tāpēc, lai noteiktu vienādu kārtību, kādā zeme tiek piešķirta īpašumā par samaksu (pilsoņiem) vai pārdota (nepilsoņiem).

Ministru prezidents uzskata, ka Pieteikuma iesniedzēja viedoklis par atšķirīgo attieksmi pret pilsoņiem un nepilsoņiem pēc apstrīdētās normas pieņemšanas neatbilst faktiskajai situācijai. Tieši līdz apstrīdētās normas pieņemšanai normatīvajos aktos esot

bijusi noteikta atšķirīga kārtība, kādā īpašuma tiesības uz pastāvīgā lietošanā piešķirto zemi ieguva pilsoņi. Proti, pilsoņi tiem pastāvīgā lietošanā piešķirto zemi varējuši iegūt īpašumā, to izpērkot no Hipotēku un zemes bankas un noslēdzot izpirkuma līgumu, bet nepilsoņi – pērkot no Hipotēku un zemes bankas un noslēdzot pirkuma līgumu. Uz likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 18. panta ceturtais daļas pamata izdotie Noteikumi Nr. 418 esot attiecināmi tikai uz samaksas aprēķināšanas kārtību, izpērkot zemes reformas laikā lietošanā piešķirto zemi lauku apvidos. Tātad tie attiecoties tikai uz kārtību, kādā zemi izpirka pilsoņi.

Savukārt Noteikumi Nr. 787 esot izdoti, pamatojoties uz likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 18. panta ceturto daļu un Valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas un privatizācijas sertifikātu izmantošanas pabeigšanas likuma 32. panta septīto daļu. Minētā 32. panta „Norēķini par izpērkamo (pērkamo) zemi” septītā daļa paredzot deleģējumu Ministru kabinetam noteikt priekšapmaksas kārtību un kārtību, kādā valsts akciju sabiedrība „Latvijas Hipotēku un zemes banka” paziņo par veiktajām priekšapmaksām. Atbilstoši 32. panta pirmajai daļai „persona, kurai ir tiesības saskaņā ar šo likumu, likumu „Par zemes privatizāciju lauku apvidos”, likumu „Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos”, likumu „Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās” un likumu „Par zemes reformas pabeigšanu pilsētās” iegūt zemi īpašumā, ir tiesīga kā maksāšanas līdzekli izmantot privatizācijas sertifikātus zemes reformas likumos noteiktajos gadījumos, apjomā un kārtībā, ievērojot šā likuma noteikumus”. No tā varot secināt, ka 32. panta septītajā daļā noteiktā priekšapmaksas kārtība attiecināma uz visām tā paša panta pirmajā daļā minētajām personām, tātad arī uz nepilsoņiem. Līdz ar to pēc apstrīdētās normas pieņemšanas atšķirīgā attieksme pret pilsoņiem un nepilsoņiem esot novērsta. Tāpēc Pieteikuma iesniedzēja prasījums neesot uzskatāms par pamatotu.

Satversmes tiesa secināja:

5. Izspriežamajā lietā pēc būtības tiek apstrīdēts likuma „Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos” 10. panta pirmās daļas 1. punkts redakcijā, kura bija spēkā pēc 2007. gada 1. augusta un kurā vairs nav ietverta atsauce uz šā likuma 8. pantu.

6. Likuma “Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos” (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2007. gada 1. augustam) 10. panta pirmā daļa ietvēra atsauci uz tā paša likuma 8. pantā noteikto samaksas kārtību. Savukārt 8. pants ietvēra atsauci uz likuma “Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 18. pantā minētajiem samaksas noteikumiem un kārtību.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka šāda atsauce radīja pamatu arī nepilsoņiem piemērot likuma “Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 18. pantu. Taču gan Saeima, gan Ministru prezidents šādam viedoklim nepiekrīt.

Tāpēc visupirms jānoskaidro, vai līdz apstrīdētās normas pieņemšanai uz nepilsoņiem bija attiecināmi likuma “Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 18. pantā noteiktie samaksas samazināšanas noteikumi.

7. 1992. gada 1. septembrī stājās spēkā likums “Par zemes privatizāciju lauku apvidos”. Šajā likumā noteikts, ka zemes privatizācijas galvenie uzdevumi ir radīt pamatu un garantijas lauksaimniecības attīstībai, atjaunot zemes īpašuma tiesības bijušajiem zemes īpašniekiem, kam tās bija 1940. gada 21. jūlijā, vai viņu mantiniekiem, kā arī nodot zemi pret atlīdzību īpašumā pilsoņiem.

Likumā tika noteikti divi privatizācijas veidi: zemes īpašuma tiesību atjaunošana bijušajiem zemes īpašniekiem vai viņu mantiniekiem un zemes īpašuma tiesību piešķiršana par samaksu pilsoņiem.

Tādējādi sākotnēji zemi īpašumā par samaksu varēja iegūt tikai pilsoņi. Turklāt izpirkt varēja tikai to zemi, kas bija piešķirta pastāvīgā lietošanā.

8. 1997. gada 27. novembrī stājās spēkā likums “Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos”. Šis likums deva iespēju zemi īpašumā iegūt arī nepilsoņiem, kuriem laikā līdz 1996. gada 1. novembrim zeme bija piešķirta pastāvīgā lietošanā dzīvojamo māju celtniecībai un uzturēšanai, dārzkopības vajadzībām un vasarnīcu, garāžu un citu ēku un būvju uzturēšanai. Taču nepilsoņiem likums deva iespēju šo zemi nopirkt, nevis privatizēt, proti, tika slēgts pirkuma līgums ar Latvijas Hipotēku un zemes banku.

Ar minētā likuma spēkā stāšanos tika iedibinātas divas atšķirīgas procedūras: viena attiecībā uz pilsoņiem – zemes iegūšana īpašumā par samaksu (zemes izpirkšana), slēdzot

zemes izpirkuma līgumu, bet otra attiecībā uz nepilsoņiem – zemes iegūšana īpašumā, slēdzot pirkuma līgumu. Pirmajā gadījumā notika zemes privatizācija, bet otrajā – zemes pirkšana.

Tā kā tās bija atšķirīgas darbības, tika piemērotas arī atšķirīgas procedūras.

9. Likuma „Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos” 10. pants (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2007. gada 1. augustam) paredzēja, ka fiziskās personas – Latvijas Republikas pastāvīgie iedzīvotāji (ja viņiem ir tiesības uz Latvijas Republikas izdotu nepilsoņa pasi), kuriem zeme piešķirta pastāvīgā lietošanā laikā līdz 1996. gada 1. novembrim, no Hipotēku un zemes bankas zemi pērk, ar banku noslēdzot zemes pirkuma līgumus. Zemes pirkšanas nosacījumi bija ietverti likuma 10., 11. un 12. pantā. Turklāt likuma 7. panta trešā daļa paredzēja, ka, nostiprinot zemi zemesgrāmatā uz valsts vārda Hipotēku un zemes bankas personā, fizisko un juridisko personu zemes lietošanas tiesības izbeidzas.

Savukārt atbilstoši likuma „Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos” 8. pantam pilsoņi, kuriem zeme laikā līdz 1996. gada 1. novembrim piešķirta pastāvīgā lietošanā, bija tiesīgi šo zemi izpirkt saskaņā ar likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 18. pantā minētajiem samaksas noteikumiem un kārtību. Izpērkamā zeme zemesgrāmatā uz valsts vārda Hipotēku un zemes bankas personā nebija jānostiprina.

Pilsoņiem piemērojamie zemes izpiršanas nosacījumi bija ietverti likuma „Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos” 8. un 9. pantā, likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” IV nodaļā „Zemes piešķiršana īpašumā par samaksu” (15., 16., 17. un 18. pantā) un uz šā likuma 18. panta pamata izdotajos Noteikumos Nr. 306 (spēkā no 1999. gada 4. septembra līdz 2006. gada 22. jūnijam) un Noteikumos Nr. 418 (spēkā no 2006. gada 22. jūnija līdz 2007. gada 1. maijam).

Līdz ar to normatīvajos aktos bija noteikta atšķirīga kārtība, kādā īpašuma tiesības uz pastāvīgā lietošanā piešķirto zemi ieguva pilsoņi un nepilsoņi.

10. Taču likums nepilsoņiem attiecībā uz zemes pirkšanu noteica tādu pašu samaksas kārtību kā pilsoņiem. Tā likuma „Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos” 10. pants citastarp noteica, ka nepilsoņi, kas zemi lietošanā ieguvuši līdz 1996. gada

1. novembrim, zemi pērk, „ievērojot šā likuma 8. pantā noteikto samaksas kārtību [..]”, savukārt nepilsoņi, kas zemi lietošanā ieguvuši pēc 1996. gada 1. novembra, zemi pērk, „ievērojot 9. pantā noteikto samaksas kārtību [..]”.

Tādējādi nepilsoņiem likuma „Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos” 8. un 9. pants bija piemērojams tiktāl, ciktāl tas noteica samaksas kārtību.

Ar jēdzienu „samaksas kārtība” 9. pantā apzīmēta zemes izpirkšana „par īpašuma kompensācijas sertifikātiem un latiem”. Savukārt 8. pants ietvēra atsauci uz likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 18. pantā minētajiem „samaksas noteikumiem un kārtību”. Nepilsoņiem bija piemērojama tikai minētā likuma 18. pantā noteiktā samaksas kārtība, nevis samaksas noteikumi, kuros citastarp ietverti arī samaksas atvieglojumi (samazinājums). Samaksas kārtību saskaņā ar likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 18. panta ceturto daļu noteica Ministru kabinets. Noteikumu Nr. 306 15. punkts noteica, ka samaksa veicama latos, privatizācijas sertifikātos vai īpašuma kompensācijas sertifikātos.

Tādējādi līdz apstrīdētās normas spēkā stāšanās dienai nepilsoņiem nebija piemērojami no likuma “Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 18. panta izrietošie samaksas noteikumi, jo tie bija attiecināmi tikai uz pilsoņiem.

Līdz ar to nevar piekrist Pieteikuma iesniedzēja viedoklim, ka apstrīdētā norma „atņēma nepilsoņiem tiesības pretendēt uz samaksas par īpašumā nodoto zemi samazinājumu atbilstoši likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 18. panta trešajai daļai”.

11. 2007. gada jūnijā Saeima pieņēma būtiskus grozījumus zemes reformu regulējošajos likumos. Arī likums “Grozījumi likumā “Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos”” tika pieņemts 2007. gada 14. jūnijā un stājās spēkā 2007. gada 1. augustā. No likuma 10. panta tika izslēgta atsauce uz 8. pantā noteiktās samaksas kārtības piemērošanu.

Analizējot apstrīdēto normu, secināms, ka tajā saglabāta iepriekšējā redakcijā noteiktā samaksas kārtība. Proti, likuma „Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos” 10. panta pirmās daļas 1. un 2. punkts pēc grozījumiem paredz, ka nepilsoņi, kas zemi lietošanā ieguvuši līdz 1996. gada 1. novembrim, zemi pērk par privatizācijas sertifikātiem

vai latiem, bet nepilsoņi, kas zemi ieguvuši lietošanā pēc 1996. gada 1. novembra, – par īpašuma kompensācijas sertifikātiem un latiem.

Tātad apstrīdētajā normā noteiktā samaksas kārtība, proti, kārtība, kādā nepilsoņiem bija jāmaksā par lietošanā piešķirtās zemes pirkšanu, salīdzinājumā ar iepriekšējo redakciju nav mainījies pēc būtības. Apstrīdētās normas tekstā samaksas kārtība ir aprakstīta, bet nav atsauces uz citiem likuma pantiem.

Tādējādi samaksas kārtība, kas nepilsoņiem bija jāpiemēro, tiem pērkot lietošanā piešķirto zemi, zemes reformas ietvaros palika nemainīga.

12. Gan Saeima, gan Ministru prezidents norāda, ka likumdevēja mērķis, pieņemot grozījumus likumā „Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos”, bija tuvināt kārtību, kādā zeme tiek piešķirta īpašumā par samaksu (pilsoņiem) vai pārdota (nepilsoņiem). Tā paredzēja, ka gadījumā, kad zemi pērk nepilsonis vai juridiskā persona, šī zeme pirms pirkuma līguma noslēgšanas nav jānostiprina uz valsts vārda Hipotēku un zemes bankas personā. Tādējādi nepilsoņiem tika paredzēta tāda pati procedūra kā pilsoņiem, proti, zemes izpirkšana. Arī par šo procedūru veicamās samaksas kārtība tika noteikta vienāda.

Jautājums par zemes pirkuma maksas samazināšanu nepilsoņiem gadījumos, kad zeme tiek pirktā zemes reformas ietvaros, likuma līmenī *expressis verbis* vispār netika risināts, jo iepriekš šādi atvieglojumi nebija paredzēti. Tas tad arī, pēc Pieteikuma iesniedzēja ieskata, ir radījis atšķirīgu attieksmi pret pilsoņiem un nepilsoņiem. Savukārt Saeima uzsver, ka minētā situācija ir atrisināta Ministru kabineta normatīvo aktu līmenī. Līdzīgu viedokli pauž arī Ministru prezidents.

Ņemot vērā vēsturiski izveidojušos nosacījumu, ka pilsoņi zemi izpērk, bet nepilsoņi – pērk, 2007. gada 21. jūnijā pieņemtajā likumā „Grozījumi Valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas un privatizācijas sertifikātu izmantošanas pabeigšanas likumā” Saeima tomēr saglabāja abus terminus, proti, „zemi izpērk (pērk)”. 2008. gada 22. septembrī tika izdoti Ministru kabineta noteikumi Nr. 787, „Noteikumi par maksājumiem, izpērkot (pērkot) lauku apvidus zemi”. Noteikumi Nr. 787 reglamentē samaksas aprēķināšanas un maksāšanas kārtību par īpašumā piešķirto zemi, kārtību, kādā pirms zemes kadastrālās uzmērīšanas un zemes izpirkuma (pirkuma) līguma noslēgšanas veic priekšapmaksu privatizācijas sertifikātos atbilstoši zemes kadastrālajai vērtībai, un

kārtību, kādā valsts akciju sabiedrība „Latvijas Hipotēku un zemes banka” paziņo par personu veikto priekšapmaksu. Noteikumi Nr. 787 ir izdoti uz likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 18. panta ceturtās daļas un Valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas un privatizācijas sertifikātu izmantošanas pabeigšanas likuma 32. panta septītās daļas pamata.

Tādējādi gan pilsoņiem, gan nepilsoņiem kopš Noteikumu Nr. 787 spēkā stāšanās dienas piemērojama vienota samaksas kārtība un samaksas noteikumi, kas paredzēti likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 18. pantā.

13. Pieteikuma iesniedzējs, izšķirot konkrēto strīdu, bija analizējis apstrīdētās normas pieņemšanas procesu, taču tā rezultātā nevarēja tikt noskaidroti likuma „Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos” 10. panta redakcijas maiņas apsvērumi. Apstrīdētās normas patiesās jēgas un mērķa noskaidrošana bija iespējama tikai Satversmes tiesas procesa ietvaros, uzklusot gan apstrīdētās normas pieņēmēja – Saeimas, gan apstrīdētās normas izstrādātāja un ierosinātāja – Ministru prezidenta – viedokli.

Saeimai, nosakot jaunu regulējumu un pielīdzinot zemes pirkšanas procedūru zemes izpirkšanas procedūrai, bija jāapsver un pietiekami skaidri jāreglamentē ne tikai darījumiem piemērojamās samaksas kārtība, bet arī samaksas noteikumi, lai normas piemērotājiem nerastos nekādas šaubas.

Lēmumu par zemes piešķiršanu īpašumā par samaksu Valsts zemes dienests varēja pieņemt līdz 2010. gada 1. novembrim. Līdz ar to normatīvā regulējuma precizēšana vairs nav iespējama.

14. Satversmes tiesa kāda tiesību jautājuma izlemšanā var iesaistīties tikai tad, ja nepastāv vai jau ir pilnībā izmantoti visi pieejamie konkrēta tiesiskā strīda risināšanas līdzekļi. Par minētajiem līdzekļiem ir uzskatāma arī tāda tiesību normu interpretācija un piemērošana, kas novērš esošu vai iespējamu tiesību normas neatbilstību augstāka juridiskā spēka tiesību normām.

Pieteikuma iesniedzējam strīds par apstrīdētās normas piemērošanu bija jāizšķir tad, kad vēl nebija izdoti Noteikumi Nr. 787. Tomēr, ņemot vērā to, ka 2007. gada 14. jūnija likuma „Grozījumi likumā „Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos”” mērķis bija

noteikt vienādu kārtību, kādā zeme tiek piešķirta īpašumā par samaksu (pilsoņiem) vai pārdota (nepilsoņiem), Ministru kabineta noteikumu neesamība neliedz Pieteikuma iesniedzējam atrisināt lietā pastāvošo strīdu.

Līdz ar to Satversmes tiesai nav pamata turpināt tiesvedību šajā lietā un vērtēt apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 91. pantam.

Ņemot vērā minēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktu, Satversmes tiesa

nolēma:

izbeigt tiesvedību lietā Nr. 2010-47-01 „Par 2007. gada 14. jūnija likuma „Grozījumi likumā „Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos”” 9. panta daļas, ar kuru likuma „Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos” 10. panta pirmās daļas 1. punkts izteikts citā redakcijā, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. pantam”.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs

Gunārs Kūtris